

II. BALKAN SAVAŞI'NA YENİ YAKLAŞIMLAR: TEŞKİLAT-I MAHSUSA'NIN KÖKENLERİ*

Yücel YİĞİT**

ÖZET

Başbakanlık Osmanlı ve Genelkurmay Başkanlığı Atase Arşivleri ile bazı ikinci dereceden kaynaklardan hazırlanan bu çalışma, Teşkilat-ı Mahsusa'nın II. Balkan Savaşı sırasında Batı Trakya'daki faaliyetlerini ve yerel düzeydeki katkılarını ortaya koymaktadır. Ayrıca gönüllü birlikler ve çeteler vasıtasıyla kurulan Garb-i Trakya Hükümet-i Muvakkatesi'nin kuruluş ve örgütlenme şekli de ele alınmaktadır. En nitelikli Osmanlı subaylarının, Trablusgarp Savaşı sırasında uyguladıkları direniş modeli bir takım farklılıklarla Batı Trakya'da da uygulanmıştır. Osmanlı Ordusu, Meriç Nehri'ni sınır kabul edersek şayet nehrin doğu kıyısına kadar resmi görevlileriyle; batı kıyısından itibaren Süleyman Askeri ve Kuşçubaşı Eşref Beyler gibi gönüllüler ve çeteler birlikte mücadele etmiştir. 1913'te resmen kurulan Teşkilat-ı Mahsusa, her ne kadar Balkan Savaşı sonucunda Batı Trakya kaybedilmiş olsa dahi I. Dünya Savaşı sonuna kadar bölgedeki faaliyetlerini yerel partnerleri aracılığıyla devam ettirmiştir. Balkan Savaşları sırasında Teşkilat-ı Mahsusa ismi resmi olarak var olmamasına rağmen bazı hatıralarda değişik adlarla varlığını delillendirmektedir. Bu yapının II. Balkan Savaşı sırasında görevli başkanı Teşkilatın I. Dünya Savaşı öncesi resmen kurulmasına kapı aralamıştır. Zira İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin iktidara taşınmasında aktif rol almış birçok cemiyet üyesi, 1913'te kurulan Teşkilat-ı Mahsusa'nın kuruluşunda ve faaliyetlerinde rol almıştır. Örneğin II. Balkan Savaşı'nda görev alan Süleyman Askeri Bey, Teşkilat-ı Mahsusa'nın kurucu ilk başkanıdır. Yine Kuşçubaşı Eşref de I. Dünya Savaşı'nda ve sonrasında teşkilat adına birçok vazife almıştır. Esasında İttihat ve Terakki Cemiyeti'yle Teşkilat-ı Mahsusa, üye ve iş düzeyinde içiçe geçmiş bir bütünün iki parçasıdır.

Anahtar Kelimeler: Balkan Savaşları, İttihat ve Terakki Cemiyeti, Teşkilat-ı Mahsusa, Garb-i Trakya Hükümet-i Muvakkatesi, Süleyman Askeri Bey

*Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

** Yrd. Doç. Dr. Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, El-mek: yigit21@gmail.com

NEW APPROACHES TO THE SECOND BALKAN WAR: THE ORIGINS OF THE TEŞKİLATI MAHSUSA (THE SPECIAL ORGANIZATION)

STRUCTURED ABSTRACT

The Balkan Wars are undoubtedly one of the latest examples of the series of defeats of the Ottoman Army starting from the XVII century to XVIII century. The Ottoman Empire defeated by the four small Balkan states at a very short time has been put into very serious trouble. After the outbreak of the war, the Bulgarian Army reached nearby Istanbul in a very short time. Thus the Ottoman Army on the West side has been forced to retreat without being able to manage to defend the land. It can be quite strange to find out that the Ottoman Army Chief of Staff Ahmet Izzet Pasha has been in Yemen, and the most intelligent and active Ottoman Army officers such as Enver Bey, Mustafa Kemal, Fethi Okyar, Süleyman Askeri Bey and Nuri Conker have also been in Tripoli during the First Balkan War. The said people returned home and subsequently participated in the war only prior to the Second Balkan War. The Ottoman Empire soon suffered a major defeat and was forced to withdraw back to Chatalca. With the four Balkan States' declaration of war against the Ottoman Empire at the first anniversary of the Italy's occupation of Tripoli, the Ottoman Empire had to concentrate its power and attention on the Balkan War by signing hastily the Treaty of Ouchy 1912 with Italy. Thus weakened resistance in Tripoli therefore Enver Bey initially returned to Istanbul then including some other officers. The First Balkan War ended by 30 May 1913 with the Treaty of London by agreeing on Midye-Enez line as frontiers. The Ottoman Empire has lost its entire lands in the Balkans including its second capital city of Edirne. So the first round of the Balkan War had been finalised.

The paper prepared by studying some secondary sources in addition to the primary documents from the Prime Ministry Ottoman Archives and the archives of the Army Command, presents operations of the Special Organization in Western Thrace during the second Balkan Wars and its contributions at the local level. The study also examines the type of establishment and organisation of the Provisional Government of Western Thrace founded by the voluntary troops and gangs. The model for resistance practiced by the qualified Ottoman army officers during the Trablusgarb war has also been applied with some differences in the Western Thrace. The Ottoman Army, provided the Maritsa River is accepted as border, fought with its military officers towards the east of the river and, together with the volunteers and gangs such as Süleyman Askeri, Kuşcubaşı Eşref and so on, from the West shore of the river. The Ottoman Special Organization founded officially in 1913, has kept operating through its local partners in the region until the end of the first World War though the Western Thrace was lost. The name of the Special Organization has not officially existed during the Balkan Wars, however, it is evident that its name has continued with different names in some memoirs. The relative success of this organization during the second Balkan Wars, has paved the way to the establishment of the Organization before the first World War.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/1 Winter 2015

The Ottoman Empire which suffered a major defeat during the first Balkan war as a result of discord among the Ottoman officers like the Unionist and the Entente supporters, has made up for its failure during the Gallipoli and the Second Balkan war. The Ottoman Army which took a good advantage of the disagreement of the Balkan States arising out of benefits gained during the First Balkan war has operated at a formal level by crossing over Midye-Enez line to the Maritsa River. But it has continued to re-establish its control with the militia and volunteer corps in the Western Thrace towards the west of the Maritsa River. The militia which have apparently broken its connection with the Ottoman Capital established a short-lived government. The experience of resistance in Tripoli against the desire of Italian occupation has been successfully put into practice through voluntary associations also in the Second Balkan war. Therefore the Unionist personnel have formally established the Private Organization on 30 November 1913 basing upon these two relative success before the First World War. A large part of the Balkan War militia is made up of volunteers. The war pattern applied during the Tripoli and the Second Balkan wars has emerged as similar patterns in the Caucasus Front, Iraq and Iran during the First World War. The great amount of militia has been composed of volunteers. The basic human resources of these volunteers have often been from prisoners and criminals. The term "Establishing Gang" already used in a variety of sources before the name "the Special Organization" known, describes this process. In addition, the action of the gang leaders of the Special Organization on their own without taking orders from their superiors of the command in line have been one of the main problems of the Organization. However this problem has not occurred during the Second Balkan War because Süleyman Askeri, Kuşçubaşı Eşref, Fuat Balkan and İskeçeli Arif Bey have not acted without instructions given.

The interest of the Special Organization in the The Western Thrace has continued though the existence of the Temporary Government of Western Thrace ended. Fuat Balkan, Halim and Dramalı Cemal have been in close contact with the Organisation in order to guarantee the fundamental rights of the Muslims in the region. They tried to shape the Ottoman policies regarding Western Thrace as a result of direct instructions from the Organization. To this end, they tried to get some seats in the Bulgarian parliament by developing their relations with the parties in the Bulgarian Parliament. After the Treaty of Istanbul, the Bulgarian Army again attacked the local Muslims from time to time by harrasing the militia. Thereupon, the Ministry of Home Affairs, has ordered Süleyman Askeri who was stil in the region, to take necessary measures. In addition, a complaint has been made to the Bulgarian General Savof. The Special Organization has continued to design the local policies even after the region was left in the control of the Greeks after the First World War.

Key Words: Balkan Wars, Comittee of Union and Progress, Special Organization, Temporary Western Trace Government, Süleyman Askeri Bey

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/1 Winter 2015

Giriş

İttihat ve Terakki Cemiyeti ve Teşkilat-ı Mahsusa'da yönetici düzeyinde görev yapan elit zümrenin büyük bir kısmı şüphesiz Balkanlar'daki savaşlarda ve silahlı eylemlerde aktif rol almışlardır. Osmanlı Devleti'nin son çeyreğindeki dalgalı olaylar içinde iyice pişmiş olan Enver, Talat, Süleyman Askeri, Kuşçubaşı Eşref, Sapancalı Hakkı, Kara Kemal, İzmitli Mümtaz, Yakup Cemil ve Ömer Naci Beyler en önemli simalardandır. Bu İttihatçı kadro, İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin doğrudan iktidarı ele alması öncesi ve sonrasında II. Meşrutiyet'in ilanı, 31 Mart Vakası, Trablusgarp ve Balkan Savaşları, Bâb-ı Âli Baskını, Edirne'nin Bulgarlar'dan geri alınması ile Batı Trakya'da Garb-i Trakya Hükümet-i Muvakkatesi'nin kurulmasında ve I. Dünya Savaşı'nda fiilen görev yapmışlardır. Esasında son dönemde Osmanlı Devleti'ne İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin, Teşkilat-ı Mahsusa'ya da Enver Paşa'nın yeni bir renk ve form verdiğini söyleyebiliriz.

Sultan II. Abdülhamit'in tahtan indirilmesinden sonra iktidarı dolaylı olarak kontrol eden İttihat ve Terakki Cemiyeti, 1913 Bâb-ı Âli Baskını'ndan sonra iktidara doğrudan hakim olarak siyasi anlamda legalize olmuştur. Uzaktan, denetleyici ve kabineye üye veren siyasi bir parti kimliğini bir kenara bırakarak iktidarın kontrolünü bizzat ele almışlardır. Zaten İttihatçılar gizlilikten kurtulup bir siyasi parti olduklarında dahi komitacı ve darbeci özellikleri silinmemiştir. Dolayısıyla insan kaynağı İttihatçıların fedai grubuna dayanan Teşkilat-ı Mahsusa, resmi bir organ olarak 1913'ten tarihten itibaren karşımıza çıkmaktadır. Balkan Savaşları öncesi resmi varlığı ve ismi henüz tescillenmeyen Teşkilat-ı Mahsusa'nın, elbette 1913'ten önce var olmadığı anlamına gelmez. Zira istihbarat dışında daha çok operasyonel işlerde mahir olan Teşkilat-ı Mahsusa, gayr-i nizami harbi, Trablusgarp ve Balkan Savaşları'nda değişik isim ve yapı altında mensupları tarafından başarıyla uygulamıştır.

Bu çalışmanın temel amacı, Teşkilat-ı Mahsusa'nın II. Balkan Savaşı'ndaki faaliyetlerini ortaya koymaktır. Ayrıca Batı Trakya'daki yerel halkla olan münasebetleri de konumuz içerisinde yer alacaktır. Yine konuyla ilgili literatür bilgileri de gözler önüne serilmeye çalışılacaktır. Araştırmamızın kronolojik çerçevesi 1912-1913 yıllarını kapsamaktadır. Çalışmada kullanılan belgeler, Başbakanlık Osmanlı ve Genelkurmay Başkanlığı ATASE Arşivleri'nden yayınlardan elde edilmiştir. Ancak ikinci dereceden bazı kaynaklar da kullanılmıştır.

1- I. Balkan Savaşı ve Bâb-ı Âli Baskını

İtalya'nın Trablusgarp'ı işgali ile senkronize olan Balkan Savaşı¹ başladığında Küçük Sait Paşa, sadaret görevini yürütüyordu. Geniş bir yelpazeye yayılan muhalefet cephesinin girişimleri sonucu Küçük Sait Paşa Kabinesi istifa ederek yerine 12 Temmuz 1912'de Büyük Kabine olarak bilinen Gazi Ahmet Muhtar Paşa Kabinesi kurulmuştur.² Bir anlamda iktidar el değiştirmiş İttihatçılar yerlerini Hürriyet ve İtilafçılar'a bırakmışlardır. Lakin Balkan Savaşı'na iştirak eden bu hükümet, Ekim 1912'de Bulgarlar'a karşı Lüleburgaz ve Kırkkilise (Kırklareli) hezimetleri üzerine istifa etmiş ve iktidarı 29 Ekim 1912'de Kıbrıslı Kamil Paşa'ya terk etmiştir.

Osmanlı Ordusu, Balkan Savaşları öncesinde ve sonrasında tefrika diyebileceğimiz kötü bir hastalığa tutulmuştur. Ordunun üst kademesi ile genç zabitler particilik yüzünden bir türlü

¹ Balkan Savaşları'yla ilgili en derli toplu çalışma Utah Press yayınları arasından 2014 yılında çıkan "War&Nationalism" isimli kitaptır. Ayrıntılı bilgi için bkz.: Hakan Yavuz- İsa Blumi, *War & Nationalism (The Balkan Wars, 1912-1913, And Their Sociopolitical Implications)*, Salt Lake City: Utah Press, 2014.

²Bu kabineye daha önce Sadaret makamında bulunmuş Kamil, Hüseyin Hilmi ve Avlonyalı Ferit Paşalar yer almıştı. Ayrıca Noradonkiyan Efendi Hariciye Nazırı, Mahmut Muhtar Paşa Bahriye, Nazım Paşa'da Harbiye Nazırı olmuşlardır. Çoğu Hürriyet ve İtilaf Partisi'ne mensuptular. Dolayısıyla iktidar İttihat ve Terakki Partisi'nden Hürriyet ve İtilaf Partisi'ne geçmişti.

birbirleriyle anlaşamıyorlardı. Genellikle yaşlı subaylardan oluşan ordunun üst kademesi Hürriyet ve İtilaf Partisi'ne; genç subaylar ise İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne mensuptular. İki grup hiçbir şekilde birbirini dinlemiyor, emirler tatbik edilmiyor, karşı tarafı zor duruma düşürmek için herkes elinden geleni yapıyordu. Dolayısıyla partilikten mülbem bu ikircikli yapısal sorun, Osmanlı Ordusu'nun Balkan Savaşları'nı kaybetmesinin en büyük sebebi olmuştur. Elbette levazım ve istihkâm yetersizliği, iletişim zafiyeti, sevk ve idaredeki kurmay hataları, istihbarat eksiklikleri de Osmanlı Ordusu'nun mağlubiyetine ciddi katkıda bulunmuştur.

Panik halindeki Osmanlı Ordusu, birkaç ay içerisinde devletin kalbi durumundaki Balkanları, Edirne dahil olmak üzere kaybetmiş ve Çatalca İstihkâmları'na çekilmek zorunda kalmıştır. Bulgar Ordusu'nun taarruzu ile Yunan Donanması'nın Ege Denizi'nden, Bulgar Donanması'nın Karadeniz'den makas ateşi altında Çatalca İstihkâmları bir türlü çöktürilememiştir. Neticede Osmanlı Şark Ordusu, Çatalca'da savunmaya zorlanmıştır. Osmanlı Garp Ordusu da Yunan-Sırp ve Karadağ Orduları karşısında mağlubiyete uğrayarak Makedonya, Batı Trakya, Kosova ve İtalyan işgali dışındaki tüm Ege Adaları'nı kaybetmiştir. Devlet vücut bulduğu Balkanlar'da kalbinden vurulmuştur.

Balkan Savaşları'nın ilk raundu 30 Mayıs 1913 tarihli Londra Antlaşması ile sona ermiştir. Bu antlaşmayla Osmanlı Ordusu'nun Midye-Enez Hattı'nın doğusuna çekilmek zorunda kalmıştır. Bu hattın batısındaki tüm Balkan coğrafyası yitirilmiştir. Ayrıca Girit hukuken Yunanistan'a bırakılmış ikinci başkent Edirne'de Bulgar yönetimine devredilmiştir. Yine Arnavutluk da müstakil olmuştur.

İki Balkan Savaşı arasındaki en önemli olay kuşkusuz 23 Ocak 1913'teki Bâb-ı Âli Baskı'nıdır. Baskının temel argümanlarından biri de Edirne'nin kaybediliyor olmasıydı. Bunun için bir şeyler yapılmalıydı. İktidar ya denetim altında tutulacak ya da doğrudan hükmedilecekti. İttihatçılar bu tercihlerden ikincisini kullanarak Bâb-ı Âli Baskını'yla Kamil Paşa Hükümeti'ni devireceklerdir. İttihatçı kadro, I. Balkan Savaşı'nın kaybedilmesi sonucu ikinci başkent Edirne'nin yitirilişi nedeniyle hükümet üzerinde oluşan kamuoyu baskısını çok iyi değerlendirmişlerdir. Ayrıca Kamil Paşa Hükümeti, Balkanlar'ın kaybedilişin faturasını İttihatçılara kesmiş ve o dönemde bir İttihatçı avı başlamıştır. Hatta birçok önemli İttihatçı sima ya saklanmak ya da yurtdışına kaçmak zorunda kalmıştır. Bu ortamda Hükümetin Bulgarlar ile gizli bir antlaşmayla imza atacağı dedikoduları ağızdan ağza yayılmıştır. "Hükümet Edirne'yi Bulgarlar'a terk ediyor, bütün Rumeli'den vazgeçiyor!.." (Ertürk, 1957, s.94) şayiası herkesin dilinde ve dalgalar halinde tüm kamuoyuna aksetmiştir. Bu dedikodunun temelini o sıralarda Londra'da toplanan Sefirler Konferansı oluşturuyordu.

Zira Bâb-ı Âli Baskını sırasında halkı galeyana getirmek ve kalabalığı toplamak amacıyla İttihatçıların ünlü hatibi Ömer Naci: "Hükümet şu anda Edirne'nin terki için antlaşmaları imzaya hazırlanıyor..." (Çavdar, 1999, s.128-129) mealinde ateşli konuşmalar yapmıştır. Çünkü İttihatçı kadro ile Balkan coğrafyası dolayısıyla Edirne arasında temelini tarihten alan duygusal bir bağ mevcuttur. Ayrıca o sıralarda İttihatçıların en önemli simalarından Talat Paşa'nın Edirne'de doğduğunu, orada görev yaptığını ve oradan mebus seçildiğini de göz ardı etmemek gerekir. Yine Edirne başkentin savunulması açısından müstahkem bir mevkidir. İstanbul'un doğal savunma sınırı Balkanlar'dan başladığı unutulmamalıdır. Bu bakımdan Edirne'nin kaybedilişi başkent için ciddi bir güvenlik zafiyeti doğurduğu apaçık ortadadır.

Bâb-ı Âli Baskını sonrası kurulan Mahmut Şevket Paşa Hükümeti'nin ajandasındaki en önemli gündem maddesi Edirne'nin geri alınmasıdır. Balkan Devletleri ile Osmanlı Devleti arasında 3 Aralık 1912'de imzalanan mütareke bir barışa tahvil edilememiştir. Neticede 3 Şubat 1913'te mütarekenin süresi dolunca Balkan Devletleri ile Osmanlı Devleti arasındaki savaş yeniden

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/1 Winter 2015

başladı. Mahmut Şevket Paşa tarafından kurulan yeni Osmanlı Hükümeti de başarısız olmuş başta 26 Mart'ta Edirne, 28 Nisan'da İşkodra olmak üzere Balkanlar'da kalan son yerlerde kaybedilmiştir. Ortaya çıkan bu yeni durum Osmanlı kamuoyunda şok etkisi yaratmıştır. Çünkü yeni hükümet Edirne'yi almak konusunda oldukça iddialıydı. Hatta bunun için İttihatçı genç subayların biraz da gönlü olsun diye Şarköy ve Bolayır çıkartmaları yapılmış ancak başarısız olunmuştur. Ayrıca mağlubiyet 30 Mayıs 1913 Londra Antlaşması ile tescillenmiş ve İttihatçıların duygusal bağı olan Balkanlar Edirne dahil tamamen kaybedilmiştir.

Londra Antlaşması üzerinden henüz iki hafta bile geçmeden 11 Haziran 1913'te Sadrazam ve Harbiye Nazırı Mahmut Şevket Paşa, Beyazıt Meydanı'nda uğradığı bir suikast sonucunda öldürüldü. Bu suikast teşebbüsünün perde arkasında Hükümetin başarısızlıkları ve Balkanların kaybedilmesinin ne kadar rol oynadığı şüphelidir? Ancak suikastın, iç muhalefetten kaynaklandığı aşikârdır. İttihatçıların önde gelenlerinin anılarına ve mektuplarına baktığımızda kendisi tamamen İttihatçı sayılmayan Mahmut Şevket Paşa'nın ölümünden pek de etkilendikleri söylenemez (Hanioglu, 1989, s.246). Onların asıl amacı düştükleri yerden kalkıp yürüyebilmektir. Suikast, I. Dünya Savaşı Sonrası'na kadar sürecek olan İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin diktatörlüğünü kurmasına kapı aralayacaktır. Çünkü Mahmut Şevket Paşa'nın öldürülmesi İttihatçıların elini güçlendirmiş ve muhalefet neredeyse tamamen tasfiye edilmiştir.

2. II. Balkan Savaşı

Makedonya'yı aralarında paylaşamayan Balkan Devletleri, Londra Antlaşması'ndan bir ay sonra yeniden savaşa tutuşmuşlardır. Dolayısıyla Balkan Savaşları'nın ikinci raunttu başlayacaktır. Literatürde II. Balkan Savaşı olarak nitelendirilen bu savaş, aslında Bulgarlarla diğer Balkan Devletleri arasındaydı. II. Balkan Savaşı sırasında dörtlü kısıkaç altında kalan Bulgarlar bir yandan Yunanlılarla bir yandan Sırplarla bir yandan da Osmanlılarla harp ediyordu. Romanya'nın da kuzeyden saldırması Bulgarlar'ı iyice müşkül duruma sokmuştur. Londra Antlaşması gereğince Osmanlı Ordusu'nun Midye-Enez Hattını geçmeyeceğine kanaat getiren Bulgarlar, Çatalca ve Doğu Trakya'daki askeri birliklerini batıya sevk ederek seyreltmışlerdir. Dolayısıyla abluka altındaki Bulgarlar, Doğu Trakya'yı çete savaşlarıyla savunmaya karar vermişlerdir.

II. Balkan Savaşı'yla, Bâb-ı Âli Baskını sonrası Edirne'yi kaybederek prestiji sarsılan İttihatçıları için kaçırılmayacak bir fırsat doğmuştur. Zira İttihatçı subayların birçoğu, yetişip büyüdüğü ve görev yaptığı Balkanların kaybedilmesini bir türlü gururlarına yedirememişlerdir. Hatta Osmanlı subayları arasındaki İttihatçı ve İtilafçı tefrikası son bulmuştur. Artık İttihat ve Terakki Cemiyeti, Bâb-ı Âli Baskını sonrası iktidardaki tek güçtür. Şartların olgunlaşmış olmasına rağmen Ahmet İzzet Paşa ve bazı kabine üyeleri Londra Antlaşması'nın çizdiği sınırın geçilmesinin tehlikeli olabileceğini düşünüyorlardı. Buna karşılık Berlin Sefiri Mahmut Muhtar Paşa 4 Temmuz tarihli telgrafında Bulgarlarla savaşılması tavsiyesinde bulunmuş, 13 Temmuz 1913'te Yunanlıların Dedeağaç'ı aldıklarını ve Edirne'ye ilerleme ihtimallerine karşı Osmanlı Devleti'nin daha önce davranarak Edirne'yi geri almasını tavsiye ediyordu. İttihat ve Terakki liderleri Enver, Talat ve Cemal Beyler de bir an önce harekete geçilip Edirne'nin geri alınması taraftarıydılar (Yıldırım, 2014, s.195).

Bu gelişmeler üzerine Ahmet İzzet Paşa'nın komuta ettiği 200 bin kişilik Osmanlı Ordusu ve Teşkilat-ı Mahsusa mensupları, 19 Temmuz 1913'te Londra Antlaşması'nı çiğneyerek Midye-Enez Hattı'nın batısına geçmişlerdir. Bir nevi çift yönlü bir kurtarma harekâtı vardır. 21 Temmuz 1913'te Osmanlı Ordusu, Edirne'yi Vulko Velchev komutasındaki 4 bin kişilik Bulgar Ordusu karşısında neredeyse tek bir kurşun dahi atmadan ciddi çatışmalara girmeden Bulgarlardan geri almıştır (Hall, 2003, s.158). Zaten Bulgar Ordu'sunun esas kısmı batıya kaydırılmıştır. II. Balkan Savaşı sırasında oldukça zor durumda kalan Bulgarlar ilk önce Osmanlılarla antlaşmak zorunda

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/1 Winter 2015

kaldılar. Balkan Savaşları'nın bu ikinci raundunda İttihatçılar, Bâb-ı Âli Baskını sonrası en azından Edirne'yi kurtarabilmişler ve Batı Trakya'da geçici bir hükümet kurdurmışlardır. İşin ilginç tarafı bu iki rakip güç, I. Dünya Savaşı'nda Teşkilat-ı Mahsusa'nın oluşturduğu milis kuvvetler ile Bulgar çeteleri el birliğiyle Sırplarla mücadele edecektir.

Bulgaristan savaş halinde olduğu diğer Balkan Devletleri karşısında yenilerek barış istemiş ve 10 Ağustos 1913'te Bükreş Antlaşması'na imza atmak zorunda kalmıştır. Osmanlı Devleti'nin katılmadığı bu antlaşmayla Bulgar topraklarının bir kısmı Karadağ, Sırbistan, Romanya ve Yunanistan'a bırakılmıştır. Bulgarlar elde ettikleri üstünlüğü kaybetmişlerdir. 29 Eylül 1913'te Osmanlı Devleti ile Bulgaristan arasında iki ülke arasında sınırın Meriç Nehri olduğu kabul edilen İstanbul Antlaşması imzalanmıştır.

İktidarın dizginlerini doğrudan elinde tutan İttihat ve Terakki Hükümeti Edirne'nin geri alınışıyla iktidarını berkitmiştir. Sait Halim Paşa tarafından kurulan yeni hükümetin mensuplarının çoğu İttihatçılardan oluşmaktaydı. Özellikle Edirne'nin geri alınışı, İttihatçıların iktidardayken kök salmasına ve iyi bir propaganda aracı olmuştur. Hatta Edirne'ye ilk giren Enver Paşa için Edirne'nin ikinci fatihi, kahramanı yaftası kullanılmıştır (Edirne'nin birinci fatihi şehri 1361'de Bulgarlar'dan alan I. Murat Hüdavendigar'dır). Hâlbuki 200 bin kişilik Osmanlı Ordusu'nun 4 bin kişilik zayıf bir Bulgar kuvveti karşısında üç ay sonra Edirne'yi geri almasının pohpohlanmasında kamuoyunda oluşan tepki ile hükümet üzerinde meydana gelen basınçtan ileri geliyor olmasından kaynaklanmaktadır. Aslında İttihatçı iktidarlara, tekellerindeki ulusal basını çok iyi kullanarak en ufak başarılarını dahi abartmışlardır. Her ne olursa olsun Edirne'nin geri alınışı İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne ve Hükümeti'ne bir oksijen sağlamıştır.

3-II. Balkan Savaşı'nda Teşkilat-ı Mahsusa'nın Rolü

Çalışmamız kapsamında Başbakanlık Osmanlı ile Genelkurmay Başkanlığı Atase Arşivleri'nde yaptığımız incelemelerde Teşkilat-ı Mahsusa ile vesikaların yetersiz olduğu ortaya çıkmıştır. Özellikle Atase Arşivi'nin kaba bir tasnife tabi olması ve araştırma zorlukları belge temininde sıkıntılar yaratmıştır. Birinci el kaynakların yetersizliği bizi mecburen ikinci el kaynaklara ve hatıratlara mahkum kılmıştır. Yine Teşkilat-ı Mahsusa konusunun netameli olması da problemleri daha da artırmıştır. Ayrıca konunun gizemli bir tarafının da olması sıkıntıyı büsbütün artırmaktadır. Bu bağlamda konuya ikinci el kaynaktan ve bir takım hatıralar üzerinden giderek yaklaşmaya çalıştık. Bu manada da birçok eserde sadece bilgi kırıntılarının mevcudiyetini gördük.

Doğrudan Balkan Savaşları'nı konu edinen kitap ve tezlerde ise Balkan Savaşları sırasında Teşkilat-ı Mahsusa, rolü ve faaliyetleri pek ele alınmamıştır. Özellikle II. Balkan Savaşları, serhat şehri Edirne'nin kurtarılması Enver Paşa kapsamında işlenerek İttihatçılar nezdinde bir kahramanlık temeli oluşturulmuştur. Elbette bu savaş sırasında su yüzüne çıkan partililik bağlamında İtilafçıların omuzlarına basarak yükselmektedir.

Osmanlı Ordusu'nun yabancı topraklardaki hareketlerini kolaylaştırmak, bilgi toplamak, çete oluşturarak gerilla hareketinde bulunmak ve rakip ordular hakkında her türlü istihbaratı derleme görevi olan Teşkilat-ı Mahsusa, Genelkurmay Başkanlığı Atase Arşivi'ndeki bir belgede resmi kuruluş tarihi 30 Kasım 1913 olduğu açıkça görülmektedir.³ Bu belgenin tarihi bize bazı ipuçları sağlamaktadır. Çünkü hem II. Balkan Savaşı hem de Garb-i Trakya Hükümet-i Muvakkatesi'nin⁴ kuruluşu ve ortadan kaldırılışı 1913 yılının Yaz ve Sonbahar mevsimlerine denk

³ ATASE Arşivi, BDH Kol., K.1846, D.43, F.79.

⁴ Garb-i Trakya Hükümet-i Muvakkatesi'nin kurulması ve faaliyetleri için ayrıntılı bilgi için bkz.: Nurettin Şimşek, *Teşkilat-ı Mahsusa'nın Reisi Süleyman Askerî Bey (Hayatı, Siyasi ve Askerî Faaliyetleri)*, İstanbul: IQ Yayınları, 2008;

gelmektedir. Dolayısıyla Teşkilat-ı Mahsusa'nın resmi kuruluş tarihi, İstanbul Antlaşması'ndan iki ay, Garb-i Trakya Hükümet-i Muvakkatesi'nin varlığına son vermesinden yaklaşık bir ay sonraya tekabül etmektedir.

Elbette Teşkilat-ı Mahsusa resmen kurulmadan evvel değişik isimler altında faaliyet gösterdiği bilinmektedir. Her ne kadar arşiv kaynaklarından tam olarak tespit edilemese de Teşkilat-ı Mahsusa hem Trablusgarp hem de Balkan Savaşları sırasında olaylar içerisinde aktif bir rol oynamış hatta fena olmayan bir profil de sergilemiştir. Çünkü Teşkilat-ı Mahsusa, Trablusgarp Savaşı sonrası I. Dünya Savaşı öncesi kurumsal düzeyde en ciddi sınavını II. Balkan Savaşı sırasında vermiştir.⁵ Göreceli başarılı bu iki olayın akabinde teşkilatın resmen kurulmuş olması herhalde tesadüf olamaz. Yine Atase Arşivi'nde yer alan Teşkilat-ı Mahsusa'nın organizasyon şemasında birçok şubenin yanında bir de Rumeli ve Afrika Şubeleri mevcuttur.⁶ Bahsi geçen iki şubenin varlığı tarihi iki tecrübenin organizasyon şemasına yansımalarıdır.

Ne yazık ki Teşkilat-ı Mahsusa görevlilerinin II. Balkan Savaşı sırasındaki faaliyetlerini arşiv vesikalarından takip etmek mümkün değildir. Onlarla ilgili Başbakanlık Osmanlı Arşivi'ndeki bilgiler, I. Dünya Savaşı yıllarına ait belgelerde satır aralarında yer almaktadır. Pasaport, seyahat tezkeresi, emeklilik, rütbe tevcihi, maaş artımı ve adli bir olayla ilgili belgelerde rastlanmaktadır. Bu belgelerin satır aralarında daha çok şu: “*Balkan Harbi'nde Teşkilat-ı Mahsusa adına görev yapmış falanca*” bilgiler yer almaktadır ve ayrıca bir bilgi vermemektedir.⁷ Örneğin Dahiliye Nezareti Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Seyrüsefain Şubesi tarafından 3 Ağustos 1918 tarihinde İstanbul Askeri Pasaport Merkezine gönderilen bir yazıda: Balkan Savaşı'nda Rumeli'de Teşkilat-ı Mahsusa adına hizmette bulunan Hasan ile İbrahim Beylerin, Teşkilat-ı Mahsusa ile irtibatlarının kalmadığından bahsetmektedir.⁸ Yine aynı birimin 10 Ağustos 1918 tarihli bir raporunda: Cihangirzâde İbrahim ve biraderi İbrahim ile Mustafa Beyzade Sadık'ın daha önce Gümölcine'de görev yaptıklarını şimdilerde ise Kafkasya'ya sevk edildikleri bildirilmektedir.⁹ Dolayısıyla belgelerin yetersizliği bizleri II. Balkan Savaşı'na aktif rol alan kişilerin hatıralarına yönlendirmektedir. Bu manada da birçok eserde sadece bilgi kırıntılarının mevcudiyetini gördük.

Bu bağlamda en esaslı bilgilerin Teşkilat-ı Mahsusa'nın son başkanı Hüsametdin Ertürk'ün hatıratını derleyen Samih Nafiz Tansu'nun “İki Devrin Perde Arkası” ve Tevfik Bıyıklıoğlu'nun “Trakya'da Milli Mücadele” ile Metin Martı tarafından yayına hazırlanan “Cemal Paşa -Hatırat” isimli eserlerde yer aldığını gördük. Ayrıca Atase Arşivi'nde idarecilik yapmış olan Ahmet Tetik'in, 2014 yılında baskısı yapılan “Teşkilat-ı Mahsusa (Umûr-ı Şarkıyye Dairesi) Tarihi 1914-1916” adlı eserinde Teşkilat-ı Mahsusa'yla ilgili evsafli bilgiler bulunmasına rağmen, kurumun Balkan Savaşları'ndaki faaliyetleri hakkında kısıtlı bilgiler mevcuttur. Talat Paşa'nın yaverliğini yapan Arif Cemil Denker, A.Mill müstear ismiyle değişik süreli yayınlarda hatıralarını kaleme almıştır. Yine Arif Cemil tarafından kaleme alınan “Birinci Dünya Savaşında Teşkilat-ı Mahsusa” adlı eserde hiçbir şekilde Balkan Savaşları'ndan bahsedilmemektedir. Bunun yanında en derli toplu bilgi bu konuda ilk çalışmayı başlatan Philip H. Stoddard'ın “Teşkilat-ı Mahsusa” adlı eserinde

Kemal Şevket Batıbey, *Batı Trakya Türk Devleti (1919-1920)*, İstanbul: Boğaziçi Yayınları, 1979; Bülent Demirbaş, *Batı Trakya Sorunu*, İstanbul: Arba Yayınları, 1996; Baskın Oran, *Türk-Yunan İlişkilerinde Batı Trakya Sorunu*, Ankara: Mülkiyeliler Birliği Yayını, 1986; Adil Özgüç, *Batı Trakya Türkleri*, İstanbul: Kutluğ Yayınları, 1974.

⁵ I. Balkan Savaşı sırasında Serez ve civarını Bulgarlar'a karşı savunmak amacıyla vatanperver İttihatçı Serezliler tarafından 3 Kasım 1912'de Mustahfiz Teşkilatı namıyla maruf bir milis teşkilatı kurulmuştur. Bu milis teşkilatın reisi de Mehmet Esat Serezli'dir. Ayrıntılı bilgi için bkz.: Mehmet Esat Serezli, *Memleket Hatıraları*, Yayına Hazırlayanlar: Aynur Koçak- İbrahim Şirin- Faruk Yavuz, c.I, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2012, s.233-239.

⁶ ATASE Arşivi, BDH Kol., K.1870, D.14, F.180.

⁷ BOA DH. EUM. 1. ŞB., Dos. No: 4, Kls. No:25; BOA DH.EUM.SSM., Dos. No: 29, Kls. No:64/10.

⁸ BOA DH.EUM.SSM., Dos. No: 29, Kls. No:64/3.

⁹ BOA DH.EUM.SSM., Dos. No: 29, Kls. No:64/5.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/1 Winter 2015

görmek mümkündür. Garb-i Trakya Hükümet-i Muvakkatesi için "oyuncak devlet ve küçük İslam devletçisi" gibi tabirler kullanan İsmail Hami Danişment, bu hükümetin Teşkilat-ı Mahsusa tarafından kurulduğunu belirtmiştir (Danişment, 1961, s.407).

Eserler yakından incelendiğinde T. Bıyıklıoğlu ile Cemal Paşa'nın konuyla ilgili verdiği bilgilerin kimi zaman birbirlerini tutmadığına şahit olduk. Metin Martı, tarafından yayına hazırlanan Cemal Paşa'nın Hatıratı, Teşkilat-ı Mahsusa'nın II. Balkan savaşı sırasındaki faaliyetleri hakkında en kapsamlı bilgiyi sunmaktadır. Hatıratıta şu ifadeler yer verilmektedir: "*Ordumuzun Meriç Nehri'ni katiyen geçmeyeceğini açıkça taahhüd edilmişse de, o zaman ordu zihniyetinin ruhu olan bazı kimseler bu taahhüdün isabetsizliğini nazar-ı dikkate alarak hükümete bağlı olmayan yarı resmi bir "Teşkilat-ı Mahsusa"nın Meriç Nehri'nin öte tarafında kendi istediği gibi hareket etmesine yummak esasını başkumandanlığa ve hükümete kabul ettirdiler ve bu Teşkilat-ı Mahsusa akıllı ve süratli bir hareketle Mesta Kara Suyu vadisine kadar bütün Batı Trakya'yı işgale muvaffak oldu... Bu kıtayı işgal eden Teşkilat-ı Mahsusa'nın başına şehit Süleyman Askeri Bey bulunuyor ve Çerkez Yüzbaşı Reşit ve İzmirli Eşref ve kardeşi Sami ve yine Yüzbaşı Fehmi Beyler'le daha bazı zevat asil erkânını teşkil ediyordu... Süleyman Askeri Bey İslam halkının ileri gelenlerini umumi bir kongreye davet ederek merkezi Gümlüce olmak üzere "Batı Trakya Muvakkat İslam hükümeti" ismi altında bir hükümet kurulduğunu ilan ettirdi.*" (Cemal Paşa, 1996, s.53-54).

Hâlbuki Osmanlı Ordusu, II. Balkan Savaşı'ndan istifade ederek ileri harekete geçtiğinde Düvel-i Muazzama'ya Meriç Nehri'nde duracağını beyan etmiştir. Rusya, olayların gidişatı karşısında sessiz kalırken en şiddetli tepki İngiltere'den gelmiştir. İngiliz Dışişleri Bakanı Sir Edward Grey parlamentoda yaptığı konuşmada: "Türkler, Bulgarların uğradığı felaketten faydalanarak, Londra Antlaşması'nın yok saymaya ve Edirne'yi almaya kalkıştırlarsa, sonradan uğrayacakları ceza pek şiddetli olacaktır. Değil yalnız Avrupa'daki topraklarından mahrum kalmak, belki İstanbul'u bile kaybedeceklerdir." (Cemal Paşa, 1996, s.52; Akşin, 2001, s.382; Çiçek, 2007, s.108) tehdidinde bulunmasına rağmen Osmanlı yöneticileri bu sözlerle pek kulak asmamışlardır. I. Balkan Savaşı'nda Bulgaristan'a tam destek veren Rusya'nın gelişmeleri görmezden gelmesi ve tarafsız kalması gerçekten çok ilginçtir. Muhtemelen Edirne'yi İstanbul ile bir bütün olarak algılayan Rusya, buranın zayıf bir Osmanlı yönetiminde kalmasını tercih etmiş olmalıdır.

II. Balkan Savaşı'nda askeri harekâtın Meriç Nehrine kadar olan kısmı formel bir şekilde cereyan etmişken nehrin öte yakasındaki hareket daha çok Teşkilat-ı Mahsusa'nın asker kökenli sivil kimliğe bürünmüş mensupları tarafından yürütülmüştür.¹⁰ Tam bu noktada Teşkilat-ı Mahsusa'nın Batı Trakya'da faal bir görev üstlendiği açıkça ortadadır. Çünkü o sıralarda Edirne Fatih ünvânına sahip Enver Bey, askeri birliklere çektiği bir telgrafta şu emri vermiştir: "*Eşref ve Sami Beyler kumandasında bulunan çeteler hangi kıt'aya müracaat edecek olurlar ise kendilerine erzak ve cephaneye verilmesi tavsiye olunur.*" (Bıyıklıoğlu, 1992, s.23).

Osmanlı Ordusu tarafından teçhiz edilen ve eleman takviyesi yapılan gönüllü milis kuvvetler Doğu Trakya'nın denetim altına alınmasından sonra Meriç'i atlayarak Batı Trakya'ya geçmişlerdir. Örneğin Süleyman Askeri Bey, 5 Ağustos 1913'te geniş bir subay ve nefer kadrosuyla Batı Trakya'ya geçmiştir. Gümlüce'de teşkilatlanma faaliyetlerine hız veren Süleyman Askeri Bey, beklediği silah ve cephanelerin gelmesinden sonra bölgede bulunan 10 bin Türk'ü silahlaltına çağırıştır (Balkan, 2008, s.18-22). Kuşçubaşı Eşref ve kardeşi Hacı Sami idaresinde İstanbul'da kurulan gönüllü akıncı müfrezesi de, Edirne'yi almak için ilk harekete geçen milis kuvvetlerdendir. Bu müfreme, Çatalca'da bulunan Hurşit Paşa'nın Kolordusu'nun emrine verilmiştir. Dolayısıyla ordu ile milis kuvvetler arasında matruşka tarzı bir iç içe geçmişlik söz

¹⁰ Edirne'yi geri almak için Çatalca'daki Hurşit ve Süleyman Şefik Paşalar, kumandasındaki kolordular Edirne'ye ilerlerken, Bolayır'daki Fahri Paşa kolordusu da Keşan-Uzunköprü üzerinden Edirne'ye ilerlemiştir.

konusudur. Kuşçubaşı müfrezesi Ege Bölgesi'nden toplanan efe, zeybek, Kafkasyalı ve az miktarda İranlı ve Afganlı gönüllülerden oluşuyordu (Şirin, 2014, s.164-165). Umum Çeteler Kumandanı Kuşçubaşı Eşref, ekibiyle Koşukavak, Mestanlı ve Kırcaali'yi denetim altına almıştır. Fakat Enver Bey, bu müfrezeye verdiği bir emirde şunu: "*Koşukavak'tan daha ileri gitmenize muvafakat edilmiyor. Vaziyeti hazırca icabı, belki çekilmek icab edeceğinden harekete amade bulunmanız lazımdır.*" belirtmiştir (Bıyıklıoğlu, 1992, s.74).

Bunların dışında tespit edebildiğimiz kadarıyla Teşkilat-ı Mahsusa'nın bu ileri harekâtına şu kimseler katılmıştır: Çerkez Ethem'in biraderleri Tevfik ve Reşid Beyler, Sapançalı Hakkı, Eski Bahriye Vekili Topçu Zabiti İhsan, Manastırlı Hüsrev Sami, İskeçeli Mülazım Arif, Süvari Zabiti Deli İbrahim, Kısıklı Cemil, İlyas Seçkin, Akkalı Kasım, Beşiktaşlı Ekrem, İhsan Eryavuz, Çolak İbrahim, Kısıklı Ali Rıza, Manastırlı Halim, Şehreminli Sadık, Ömer Lütfü Suman, Beykozlu Reşat vesair asker ve sivil kökenli kişiler katılmışlardır (Türköl, 2012, s.68-69). Trablusgarp'ta İtalyan işgaline karşı yerli halkı örgütlemeye gösterilen maharetin taze tecrübesi Batı Trakya'da da tatbik edilmiştir. Elbette bu örgütlenme şablonunda form farklılığı mevcuttur. Çünkü Trablusgarp'ta savunma ve direniş, Batı Trakya'da hücum ve yeni bir hükümet tesisi esastır.

Süleyman Askeri Bey, Kuşçubaşı Eşref özel eğitilmiş 116 arkadaşı ile beraber nüfusunun % 85'i Müslüman olan Batı Trakya'ya burada Garb-i Trakya Hükümet-i Muvakkatesi'ni kurmuşlardır (Bıyıklıoğlu, 1992, s.73-74; Akyol, 2012, s.183-184). Garb-i Trakya Hükümet-i Muvakkatesi'nin Başkanlığı'na *Müderriş Hafız Salih Efendi*, İkinci Başkanlığı'na *Yüzbaşı Çerkez Reşit*, Genelkurmay Başkanlığı'na *Süleyman Askeri Bey*, Milli Kuvvetler Kumandanlığı'na *Kuşçubaşı Eşref*, Umum Müfettişliği'ne *Kuşçubaşı Hacı Sami Beyler*, İskeçe Kumandanlığı'na da *Fuat Balkan* getirilmiştir. Her ne kadar resmi olarak ortada Teşkilat-ı Mahsusa adında bir yapı yoksa bile Batı Trakya'da kısa süreli kurulan bu geçici hükümetin temellendirilmesi ve idamesinde Teşkilat-ı Mahsusa, esas rolü oynamıştır.

Bu görevlilerden sadece Müderriş Salih Efendi, o bölgenin yerlisidir. Diğerleri I. Dünya Savaşı'nda belirgin bir şekilde Teşkilat-ı Mahsusa içerisinde yer aldığını görmekteyiz. Örneğin Cihangiroğlu İbrahim ve gönüllüleri Trakya'da mücadele ettikten sonra bu seferde Anadolu'nun doğusunda 1919 yılının Ocak ayında Cenub-î Garbî Kafkas Hükümeti Muvakkate-i Milliyesi'nin kuruluşunda sahneye çıkmaktadırlar. Cihangiroğlu İbrahim bu hükümetin kurucusu ve ilk reis-i cumhurudur (Şirin, 2014, s.166). Teşkilat-ı Mahsusa'nın ilk başkanı Süleyman Askeri Bey'in Batı Trakya'da değişik görevler alması şekillenmekte olan ve adı henüz konmamış bir istihbarat teşkilatının, II. Balkan Savaşı öncesi ve sonrasında Trakya'daki varlığını göstermektedir.

Kısa ömürlü Garb-i Trakya Hükümet-i Muvakkatesi'nin sorumluluğundaki yerler 29 Eylül 1913'te imzalanan İstanbul Antlaşması'yla Bulgaristan'a bırakılmıştı. 25 Ekim 1913'e kadar görev yapan Garb-i Trakya Hükümet-i Muvakkatesi varlığına son vermiştir ve Batı Trakya'nın Bulgaristan'a ait olduğu hukuken kabul edilmiştir.¹¹ Zaten İttihatçıların önceliği Edirne'yi geri almaktı ve kısa vadede bunu da gerçekleştirerek Osmanlı kamuoyu nezdinde sözlerini tutmuşlardır. Batı Trakya'da daha fazla kalmanın risklerini kavrayan Osmanlı Hükümeti, teşebbüs ettiği planının ikinci kısmından çabuk vazgeçmek zorunda kalmıştır. İstanbul Antlaşması sonrasında Batı Trakya'da kalan Teşkilat-ı Mahsusa elemanlarının yeni misyonları: Bulgar iç siyasetine müdahil olmak, Bulgar lider Radoslavof'un Protokerof Partisi'yle yakın ilişkiler tesis ederek Türk uyruklu mebusların bu parti içerisinde yer almasını sağlamak¹², Türkler'e yakın bir partinin Bulgaristan'da

¹¹ Garb-i Trakya Hükümet-i Muvakkatesi'nin Başkanlığı'na Müderriş Hafız Salih Efendi, İkinci Başkanlığı'na Yüzbaşı Çerkez Reşit, Genelkurmay Başkanlığı'na Süleyman Askeri Bey, Milli Kuvvetler Kumandanlığı'na Kuşçubaşı Eşref, Umum Müfettişliği'ne Kuşçubaşı Hacı Sami Beyler, İskeçe Kumandanlığı'na da Fuat Balkan getirilmiştir.

¹² Garb-i Trakya Hükümet-i Muvakkatesi kurulduktan sonra İskeçe Kumandanlığı'na getirilen Fuat Balkan'ın Umûr-ı Şarkıyye Müdüriyeti'ne yazdığı bir raporda şunları ifade etmektedir: "Hükümet-i Osmaniye'ye olan dostluğuna istinaden

iktidara gelmesi gayretinde olmak ve I. Dünya Savaşı arifesinde Osmanlı-Bulgar İttifakını tesis etmektir. Hatta bu amaçla Nevrekoplu Celal Perin, 17. Dönem Bulgar Parlamentosu'na mebus olarak seçilmiştir (Perin, 2000, s.5). I. Dünya Savaşı'yla beraber Batı Trakya, Yunanistan'ın kontrolüne geçmiştir.

Zira Düvel-i Muazzama, Osmanlı Ordusu'nun batı cihetinde daha fazla ilerlemesine müsaade etmemiş ve bu ilerleyiş Meriç Nehri'nde durdurulmuştur. Teşkilat mensupları bir plan dairesinde Balkanlar'da kaybedilen topraklarda faaliyette bulunmuşlardır. Bu amaçla İskeçeli Arif Batı Trakya'da; İzmitli Mümtaz Topçu Yüzbaşısı İhsan, Sapançalı Hakkı ve Binbaşı Hüsametdin Bey (Ertürk) Makedonya'ya; Ohrili Eyüp Sabri ve Jandarma Alay Komutanlığı'ndan emekli Hayrettin Bey Arnavutluk'a görevlendirilmiştir (Ertürk, 1957, s.103). Bu subaylar zahiren ticaretle, batini olarak Teşkilat-ı Mahsusa adına görev yapacaklardı. Ayrıca Teşkilat-ı Mahsusa'nın Merkez Heyeti'nden Bahaattin Şakir, Dr. Nazım ile İttihat ve Terakki Partisi'nin Umumi Merkezi'nden İsmail Canbolat bu işle görevlendirilmişlerdi.

Sonuç

Fırkacılık ile bazı Osmanlı subaylarının becerisizlikleri neticesinde I. Balkan Savaşı'nda büyük bir mağlubiyete uğrayan Osmanlı Devleti, bu başarısızlarını ancak II. Balkan ve Çanakkale Savaşları'yla telafi edebilmiştir. Balkan Devletleri'nin, I. Balkan Savaşı sonrası kazanç paylaşımından doğan antlaşmazlıktan iyi istifade eden Osmanlı Ordusu, Midye-Enez Hattını geçerek Meriç Nehrine kadar formel düzeyde faaliyette bulunmuştur. Fakat Batı Trakya'da yeniden denetim kurmak için Meriç Nehri'nin batısına milis ve gönüllü birliklerle devam etmiştir. Görünüşte başkentle bağlantısını koparan milis kuvvetler burada kısa ömürlü bir hükümet de kurmuşlardır.

Genişleme arzusundaki İtalya işgaline karşı Trablusgarp direniş tecrübesi gönüllü birlikler vasıtasıyla II. Balkan Savaşı'nda başarıyla uygulanmıştır. Dolayısıyla İttihatçı kadro, göreceli bu iki başarıyı temellendirerek I. Dünya Savaşı öncesi 30 Kasım 1913'te Teşkilat-ı Mahsusa'yı resmen kurmuşlardır. Trablusgarp ve II. Balkan Savaşları'nda uygulanan savaş şablonu I. Dünya Savaşı sırasında Kafkasya Cephesi'nde, İran ve Irak'ta benzer bir model olarak karşımıza çıkar. Yeterince eğitilmemiş gönüllülerden oluşan Teşkilat-ı Mahsusa çeteleri, ordu komutanlarıyla ciddi antlaşmazlıklara düşmüşlerdir. Alt-üst ve sivil-gayr-i sivil çatışması I. Dünya Savaşı yıllarında hararetle devam etmiştir. Ciddi disiplin problemleri yaratmışlardır. Normalde bir istihbarat teşkilatı, topladığı bilgileri analiz ederek devlet politikalarına yön verir. Lakin Teşkilat-ı Mahsusa bu manada modern bir yapıya kavuşamamıştır. Özellikle II. Balkan Savaşı'nda gördüğümüz üzere üyelerinin büyük bir kısmı gönüllülerden oluşmaktadır. Bu gönüllülerin temel insan kaynağı da çoğu zaman tutuklular ve suçlulardan oluşmaktadır. Zaten Teşkilat-ı Mahsusa ismi kullanılmadan önce birçok kaynaktan "çete yapmak" deyiimi süreci tanımlamaktadır. Ayrıca Teşkilat-ı Mahsusa çete liderlerinin bir kısmı sıralı amirlerinden emir almadan başına buyruk hareket etmeleri de teşkilatın ana problemlerindendir. Bu problem II. Balkan Savaşı sırasında su yüzüne çıkmamıştır. Çünkü Süleyman Askeri, Kuşçubaşı Eşref, Fuat Balkan ve İskeçeli Arif Beyler, verilen talimatların sınırları dışına çıkmamışlardır.

Garb-i Trakya Hükümet-i Muvakkatesi varlığı son bulmuş ise de Teşkilat-ı Mahsusa'nın Batı Trakya'ya ilgisi devam etmiştir. Bölgedeki Müslümanların temel haklarını garanti altına

yeni işgal ettiği Trakya'dan. Bizim komitenin halk üzerinde yapacağı tesirle çıkacak mebusların, kendi tarafına iltizamı sayesinde mevkiini temin çaresi düşünülerek, reisimiz olacak Süleyman Askeri Beyle icra ettikleri müzakerede olunan muvafakat üzerine, on altısı Türk olmak üzere otuz iki mebusun Radoslavof'un partisine iltihakıyla Sobranya'da mevcudiyetini muhafaza edebildi." Ayrıntılı bilgi için bkz.: Ahmet Tetik, *Teşkilat-ı Mahsusa (Umûr-ı Şarkıyye Dairesi) Tarihi, Cilt I:1914-1916*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları, 2014.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/1 Winter 2015

alabilmek amacıyla Fuat Balkan, Halim ve Dramalı Cemal Beyler Teşkilat-ı Mahsusa'yla yakın temasta olmuşlardır. Teşkilattan gelen direktifler neticesinde Osmanlı Devleti'nin Batı Trakya politikasını şekillendirmeye çalışmışlardır. Bu amaçla da Bulgar Parlamentosu'ndaki partilerle ilişkilerini geliştirerek parlamentodan koltuk kapmaya bakmışlardır. I. Dünya Savaşı sonrası bölge Yunanlıların kontrolüne geçtikten sonra da Teşkilat-ı Mahsusa, bölge politikalarını dizayn etmeye devam etmiştir.

KAYNAKÇA

1-ARŞİV KAYNAKLARI

Genelkurmay Başkanlığı ATASE Arşivi Birinci Dünya Harbi Koleksiyonu

K.1846, D.43, F.79; K.1844, D.78, F.72; K.1846, D.43, F.79.

Başbakanlık Osmanlı Arşivi Dâhiliye Nezareti Evrakı

BOA DH. EUM. 1. ŞB., Dos. No: 4, Kls. No:25; BOA DH.EUM.SSM., Dos. No: 29, Kls. No:64/10; BOA DH.EUM.SSM., Dos. No: 29, Kls. No:64/3; BOA DH.EUM.SSM., Dos. No: 29, Kls. No:64/5.

2-YAYINLANMIŞ ESERLER

AKŞİN, Sina, *Jön Türkler ve İttihat ve Terakki*, İstanbul: İmge Kitabevi, 2001.

AKYOL, Taha. *Rumeli 'ye Elveda*, İstanbul: Doğan Yayınları, 2013.

BALCIOĞLU, Mustafa. *Teşkilat-i Mahsusa Yahut Umur-i Şarkiye Dairesi*, İstanbul: Dinamik Akademi Yayınları, 2011.

_____. "Kendi Belgeleriyle Teşkilat-ı Mahsusa Yahut Umur-u Şarkiye Dairesi", *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, İstanbul, Sayı: 67,1992, s.24-28.

BALKAN, Fuat. *Komitacı BJK'nin Kurucusu Fuat Balkan'ın Anıları*, Yay. Haz.: Turgut Gürer, İstanbul: Gürer Yayınları, 2008.

BALKAN, Fuat. *İlk Türk Komitacısı Fuat Balkan'ın Hatıraları*, Yay. Haz.: Metin Martı, İstanbul: Arma Yayınları, 1998.

BATİBEY, Kemal Şevket. *Batı Trakya Türk Devleti (1919-1920)*, İstanbul: Boğaziçi Yayınları, 1979.

BIYIKLIOĞLU, Tevfik. *Trakya'da Milli Mücadele*, C. I-II, Ankara: TTK Yayınları, 1992.

CEMAL PAŞA. *Bahriye Nazırı ve 4. Ordu Kumandanı Cemal Paşa -Hatırat*, Yay. Haz.: Metin Martı, İstanbul: Arma Yayınları, 1996.

ÇAVDAR, Tevfik. *Türk Demokrasi Tarihi 1839-1950*, İstanbul: İmge Kitabevi, 1999.

ÇİÇEK, Hikmet. *Dr. Bahattin Şakir İttihat ve Terakki'den Teşkilatı Mahsusa'ya Bir Türk Jakobeni*, İstanbul: Kaynak Yayınları, 2007.

ERTÜRK, Hüsamettin. *İki Devrin Perde Arkası*, Yay. Haz.: Samih Nafiz Tansu, İstanbul:Hilmi Kitabevi, 1957.

DANIŞMENT, İsmail Hami. *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, C. IV, İstanbul: Türkiye Yayınları, 1961.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/1 Winter 2015

- DEMİRBAŞ, Bülent. *Batı Trakya Sorunu*, İstanbul: Arba Yayınları, 1996.
- DENKER, Arif Cemil. *Birinci Dünya Savaşında Teşkilat-ı Mahsusa*, İstanbul: Arba Yayınları, 1997.
- HALL, Richard C. *Balkan Savaşları 1912-1913 I. Dünya Savaşı'nın Provası*, Çev.: M. Tanju Akad, İstanbul: Homer Kitabevi, 2003.
- HANİOĞLU, Şükrü. *Kendi Mektuplarında Enver Paşa*, İstanbul: Der Yayınları, 1989.
- HEINZELMANN, Tobias. *Osmanlı Karikatüründe Balkan Sorunu 1908-1914*, İstanbul: Kitap Yayınevi, 2004.
- ORAN, Baskın. *Türk-Yunan İlişkilerinde Batı Trakya Sorunu*, Ankara: Mülkiyeliler Birliği Yayını, 1986.
- ÖZGÜÇ, Adil. *Batı Trakya Türkleri*, İstanbul: Kutluğ Yayınları, 1974.
- PERİN, Celal. *Batı Trakya'nın Bitmeyen Çilesi*, İstanbul: Arma Yayınları, 2000.
- SEREZLİ, Mehmet Esat. *Memleket Hatıraları*, Yayına Hazırlayanlar: Aynur Koçak- İbrahim Şirin-Faruk Yavuz, C.I, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2012.
- STODDARD, Philip H. *Teşkilat-ı Mahsusa*, İstanbul: Arba Yayınları, 2003.
- ŞİMŞEK, Nurettin. *Teşkilat-ı Mahsusa'nın Reisi Süleyman Askerî Bey (Hayatı, Siyasi ve Askerî Faaliyetleri)*, İstanbul: IQ Yayınları, 2008.
- ŞİRİN, İbrahim. "İki Hükümet Bir Teşkilat: Garbî Trakya Hükümet-i Muvakkatesi'nden Cenub-î Garbî Kafkas Hükümeti Muvakkate-î Milliyesi'ne", *History Studies*, Volume 6/2, Samsun, 2014, s.162-175.
- TETİK, Ahmet. *Teşkilat-ı Mahsusa (Umûr-ı Şarkıyye Dairesi) Tarihi, Cilt I:1914-1916*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları, 2014.
- TUNAYA, Tarık Zafer. *Türkiye'de Siyasal Partiler*, C. III, İstanbul: İletişim Yayınları, 1989.
- TÜRKOL, Berkay Sadi. *Teşkilat-ı Mahsusa'nın Kurduğu Kahramanlar Grubu Emirber Fedaileri*, İstanbul: Kariyer Yayıncılık, 2012.
- YAVUZ, Hakan- İsa BLUMİ, *War & Nationalism (The Balkan Wars, 1912-1913, And Their Sociopolitical Implications*, Salt Lake City: Utah Press, 2014.
- YILDIRIM, Bülent. "Balkan Savaşları'nda Bulgar Ordusu ve Komitacıların Batı Trakya'daki Faaliyetleri," *History Studies*, Volume 6/2, Samsun, 2014, s.184-200.

Citation Information/Kaynakça Bilgisi

YİĞİT, Y., II. Balkan Savaşı'na Yeni Yaklaşımlar: Teşkilat-ı Mahsusa'nın Kökenleri, **Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic** Volume 10/1 Winter 2015, p. 825-837, ISSN: 1308-2140, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.7891>, ANKARA-TURKEY

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/1 Winter 2015

